

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/14823,Zaklady-Sprzetu-Oswietleniowego-Polam-w-Pile.html>
2021-09-24, 12:01

Zakłady Sprzętu Oświetleniowego Polam w Pile

Zakłady Sprzętu Oświetleniowego Polam w Pile, jeden z największych zakładów pracy w d. woj. pilskim. Powstał 22 IV 1958 jako Pilska Fabryka Żarówek Lumen. Początkowo wyroby sprzedawano w kraju, od 1961 także do ZSRS, od połowy lat 70. również do Europy Zachodniej. W 1976 przedsiębiorstwo przyjęło nazwę Zakłady Sprzętu Oświetleniowego Polam-Piła.

W 1980 protest pracowników ZSO Polam rozpoczął się 27 VIII na Wydziale Trzonków, po przyłączeniu się Wydziału Świetłówek przyjął formę strajku okupacyjnego, na czele KS stanął Franciszek Langner z Wydziału Półfabrykatów. W strajku wzięło udział ok. 270 osób (spośród 2,8 tys. pracowników). Rozmowy z załogą prowadzili przedstawiciele KW PZPR oraz KM PZPR w Pile, prezydent miasta, przedstawiciele Urzędu Wojewódzkiego, kierownictwo administracyjno-polityczne zakładu. Postulaty strajkujących miały charakter ekonomiczny i polityczny, były zbliżone do postulatów gdańskiego MKS. Strajk zakończył się 30 VIII 1980, chociaż jeszcze tego dnia prowadzono pertraktacje. W czasie protestu do Gdańska wysłano delegację Polamu z Andrzejem Ślęzakiem na czele. W drodze powrotnej została ona zatrzymana, a po zakończeniu strajku A. Ślęzak został pobity. Następnie SB (por. Gumienny) bezskutecznie próbowała nakłonić F. Langnera do zerwania kontaktów z MKZ w Gdańsku (w zamian obiecywano mu mieszkanie).

2 IX 1980 w Polamie podjęto decyzję o rozpisaniu wyborów do Rady Zakładowej, do której weszli przedstawiciele KS. Pierwszym krokiem do legalizacji działalności „S” w woj. pilskim było powołanie 22 IX 1980 MKO Nowych ZZ na bazie Komitetu Założycielskiego „S” w ZSO Polam: 25 IX 1980 w Pile powstał MKZ z F. Langnerem na czele. W ZSO Polam do

„S” zapisało się 2400 spośród 2905 pracowników. Przewodniczącym KZ został F. Langner, zastępcami: Jacek Ciechanowski, Jerzy Andrysik. KZ w ZSO Polam należała do najbardziej aktywnych w Regionie. Prowadziła sprawy dot. bezpośrednio załogi: płacowe, socjalne, dot. rekompensat za pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia; organizowała związkowcom wycieczki, spotkania z działaczami, seanse kontrowersyjnych politycznie filmów. Polamowska „S” dysponowała własnym radiowęzłem, jako jedyna w Regionie własną bazą poligraficzną. Za związkowe pieniądze zakupiono maszyny offsetowe, maszyny do pisania, papier; KZ wydawała własne pismo „Solidarność Polamowska”, kolportowane w 27 zakładach Polam, z czego pozyskiwano fundusze na działalność wydawniczą; od IX 1981 wydawano także „SIZ Serwis Informacji Związkowej” redagowany przez J. Ciechanowskiego; jego kontynuacją był „Serwis Informacyjny” (na czele redakcji F. Langner).

„S” w Polamie uczestniczyła w ogólnopolskich i regionalnych protestach. 21 I 1981 pracownicy zawarli umowę z kierownictwem ws. wolnych sobót, nie oglądając się na przeciągające się pertraktacje między ogólnopolskimi władzami Związku a rządem; rozpisano ankietę dot. warunków pracy w soboty, pracownicy wybrali wariant wolnych trzech sobót i jednej roboczej. We IX 1981 zakładowa „S” przeprowadziła akcję strajkową w obronie F. Langnera, któremu postawiono zarzuty w związku z konfiskatą broszury "Bruk był naszym przyjacielem 1956, 1968, 1970, 1976" (F. Langner był jej redaktorem). 7 XII 1981, w okresie zaostrzającej się sytuacji w kraju, w Polamie z inicjatywy KZ odbyło się spotkanie przedstawicieli wszystkich zakładowych organizacji społeczno-politycznych i samorządowych, którzy zażądali wolnego i równego dostępu do środków masowego przekazu w kraju, utworzenia Społecznej Rady Gospodarki Narodowej, wyrazili protest wobec przygotowania bez społecznej konsultacji rządowych propozycji dwóch ustaw: antystrajkowej oraz nadającej rządowi nadzwyczajne uprawnienia.

13 XII 1981 internowano z polamowskiej „S”: F. Langnera, J. Andrysika, Leszka Woźnickiego; internowania uniknął J. Ciechanowski, który wracał tego dnia z Warszawy; podjął on

niemal od razu konspiracyjną działalność związkową, organizując Regionalną Komisję Strajkową, przekształconą później w RKW „S” Region Województwo Piłskie. 14-15 XII 1981 struktury związkowe w Polamie próbowały organizować strajki, które z powodu zdecydowanej reakcji władz nie powiodły się. Już 13 XII 1981 w mieszkaniu Romana Nisiewicza doszło do spotkania kilku działaczy „S” z Polamu (m.in.: Zdzisława Żurawskiego, Henryka Ostrowskiego, Wandy Nisiewicz, Stanisława Tomaszczyka, Zenobii Gierszcz), na którym powołano podziemną Tymczasową KZ „S” Polam, przewodniczącym został R. Nisiewicz, który jako przedstawiciel tego zakładu (z Jackiem Lenartowiczem) wszedł później do RKW. W tym okresie w Polamie regularnie zbierano składki związkowe na działalność podziemną i pomoc represjonowanym, kolportowano wydawnictwa podziemne, m.in. prasę. W IV 1982 aresztowano, następnie internowano R. Nisiewicza; po manifestacji 31 VIII 1982 na pl. Zwycięstwa pięciu działaczy z Polamu skierowano na 3 mies. do Wojskowego Obozu Specjalnego.

W 1983 grupa podziemnej „S” organizacyjnie okrzepła po powrocie z internowania F. Langnera, który stanął na czele Tymczasowej KZ „S”; w jej składzie także: Michał Wierzbicki, Czesław Kamiński, Andrzej Paczyński, Władysław Gornacki (nie był pracownikiem Polamu), R. Nisiewicz, Michał Werbicki, Jan Hnenny; do najbliższych współpracowników należeli: Anna Kałamoniak, Ewa i Ireneusz Jasiuwianowie, Aleksandra Jurczyk, Jan i Halina Walczakowie, Grażyna Kobery, Barbara Hnenny, państwo Łojkowie, Grzegorz Strzęsły. Tymczasowa KZ dysponowała własną siecią kolportażu i podziemną bazą poligraficzną, 1983-1989 trzema stałymi drukarniami oraz kilkoma dodatkowymi punktami wykorzystywanymi sporadycznie; używano powielaczy, matryc białkowych, drukowano techniką sitodruku, sitosączka. Środowisko polamowskiego podziemia od 1983 wydawało pismo „Robotnicy '83 - Informator”, od 1987 „Protest”, okolicznościowe karty, banknoty (m.in. zaprojektowane przez Andrzeja Mrotka słynne „100 Urbanów”, które wyszły w nakł. 100 tys. egz.); ze składek związkowych zorganizowano bibliotekę wydawnictw podziemnych (działającą na zasadzie „po przeczytaniu podaj dalej”); dla osób związanych z

Tymczasową KZ organizowano konspiracyjne spotkania, m.in. z prof. Leszkiem Nowakiem, Władysławem Frasyniukiem, Józefem Piniorem i Januszem Pałubickim. Grupa skupiona wokół F. Langnera współpracowała z Solidarnością Walczącą oraz RKW „S”.

Aktywność związkowego podziemia w Polamie spowodowała represje władz; w III 1985 aresztowano i skazano F. Langnera, W. Gornackiego, Henryka Michałka, na krótko zatrzymano A. Kałamoniak; w obronie uwięzionych organizowano akcje ulotkowe, malowano napisy na murach na terenie zakładu i miasta. Po uwolnieniu w 1986 F. Langnera środowiska piłskiego podziemia połączyły się i kontynuowały działalność jako RKW „S”. W VI 1987 reaktywowano Tymczasową KZ „S” przy ZSO Polam. W 1987 przedstawiciele polamowskiej „S”: W. Gornacki i R. Nisiewicz, weszli w skład Komisji Przestrzegania Praw i Praworządności „S”.

W 1989 czołowi działacze podziemia Polamu formalnie poinformowali dyr. zakładu o oficjalnym ukonstytuowaniu się KZ „S”. Pierwszym jej przewodniczącym został Grzegorz Nowacki. Związkowcy z Polamu zaangażowali się w kampanię wyborczą KO „S”; w zakładzie rozpoczęto wydawanie „Solidarności”, pisma Komisji Międzyzakładowej „S” przy ZSO Polam (redaktor prowadząca: Elżbieta Wiercicka). 31 XII 1991 roku przedsiębiorstwo państwowe ZSO Polam-Piła zostało przekształcone w jednoosobową spółkę skarbu państwa Polam-Piła SA; 23 V 1991 Philips Lighting B.V. z Holandii nabył 66,7% udziałów Polam-Piła. W 2008 do „S” należało 300 członków załogi Philipsa, na czele KZ stał Czesław Kamiński. Historyczny przywódca polamowskiej „S” F. Langner został mianowany Honorowym Członkiem KZ „S” Polam-Philips.

Jarosław Wąsowicz SDB

[Region Województwo Piłskie, Piła](#)

[Poprzedni](#)

[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)